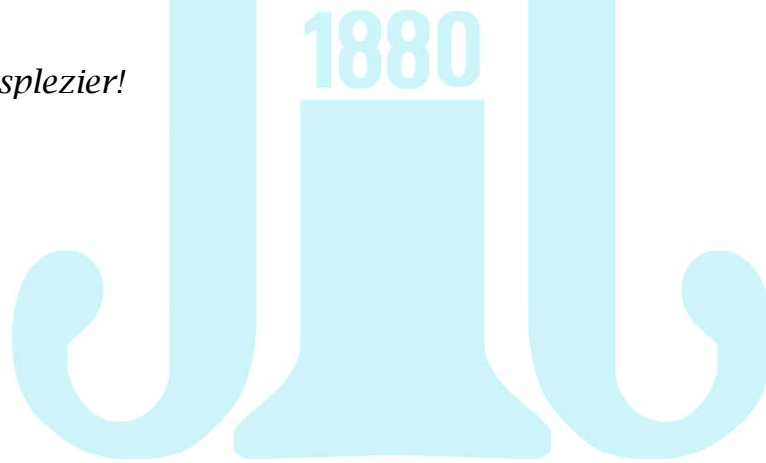

Even uw aandacht...

*Deze 'smaakmaker' laat u toe kennis te maken met dit werk.
Dit tekstfragment mag niet gebruikt worden voor opvoering. Het
mag niet worden gedownload, afgedrukt of verder verspreid.
Indien deze smaakmaker u bevalt, raden we u aan het volledige
toneelstuk te ontlenen en te lezen voor u tot de aankoop van
boekjes voor opvoering beslist.*

Veel leesplezier!

Toneelfonds J. Janssens – Antwerpen

www.toneelfonds.be

DOEK!

van

Maria Goos

TONEELUITGEVERIJ VINK B.V.
Tel: 072 - 5 11 24 07
E-mail: info@toneeluitgeverijvink.nl
Website: www.toneeluitgeverijvink.nl

De titel **DOEK!** heeft een drieledige betekenis.

'**DOEK!**' werd er vroeger door de toneelmeester geroepen als het moment daar was dat na afloop van het stuk het voordoek dicht moest vallen.

Het woord 'doek' wordt gebruikt in het gezegde: 'Dan is het 'doek' voor Richard van Berkhoven. Dat betekent: dan is het einde verhaal, dan is het klaar, dan is het over, voor Richard van Berkhoven.

En doek is ook het linnen, of het canvas, waarop schilders schilderen. Het is een ander woord voor een schilderij. 'De doeken van Rubens kenmerken zich door' etc.

Het stuk **DOEK!** gaat op verschillende lagen over hetzelfde thema: wat is echt en wat is onecht. Bestaat er echt en onecht in de beeldende kunst. Wat bepaalt of een schilderij echt of onecht is. Wat bepaalt of een actrice echt of onecht speelt, en bovenal: bestaat er echt en onecht in de liefde. Is Richard de grote liefde van Lies, of is het Wouter? Is de liefde waar je aan kapot gaat een grotere liefde dan de liefde waar je mee kan leven?

Het stuk **DOEK!** lijkt bij lezing qua constructie veel moeilijker dan het in werkelijkheid is. Om een duidelijk beeld te krijgen van het stuk raad ik u aan om de DVD te bekijken en daar de schriftelijke toelichting bij te gebruiken waarin ik in het kort de lijn van het stuk uitleg.

Hoewel de overgang van de ene rol naar de andere zonder verkleeding wordt gemaakt is in de praktijk gebleken dat het publiek het verhaal heel goed kan volgen.

DOEK! kan gespeeld worden door een acteur en een actrice vanaf een jaar of vijftig.

RICHARD is een briljante acteur op zijn retour. Hij heeft een zware melancholische inslag, wat mede de oorzaak is van zijn excessief drankgebruik. Zijn taalgebruik is doorspekt met onbekende woorden, die de bedoeling hebben om anderen te intimideren en te imponeren.

LIES is in haar taalgebruik recht op de man af. Ze zegt wat ze denkt. Vroeger was ze daarbij ook nog eens heel impulsief. Nu is ze wat bedachtzamer.

De ervaring heeft geleerd dat het stuk **DOEK!** het best tot zijn recht komt in een zaal met een middencapaciteit. Daarmee bedoel ik de zalen met een capaciteit van tussen de vijfhonderd en de achthonderd stoelen. Het stuk is ook gespeeld in zalen met een capaciteit van 1000 stoelen. Wat we daar merkten was dat het stuk, door het gebrek aan mise-en-scène, wel in een grote zaal kan staan, als die ten minste enige intimiteit heeft. Is de achterste rij vijftig meter van het toneel verwijderd, en het bovenste balkon nog verder, dan vind ik persoonlijk dat **DOEK!** te veel een hoorspel wordt.

Dit heeft ook te maken met het volgende; hoewel er veel te lachen valt in **DOEK!** is het een stuk geschreven voor acteurs en niet voor komediespelers.

Wat er voortdurend onder de tekst ligt is de pijn van deze twee mensen

die elkaars grote liefde zijn en die niet met elkaar kunnen leven. In de tekst wordt daar nauwelijks over gesproken, maar het is iets wat onder de tekst ligt en wat voor het publiek voelbaar moet zijn, ondanks de hilarische momenten.

Korte samenvatting van DOEK!

Actrice Lies Oorthuizen en acteur Richard van Berkhoven zijn dertig jaar geleden samen afgestudeerd aan de toneelschool. Op de dag dat zij hun diploma kregen speelden zij een Albee-achtig stuk.

Ze hebben vanaf dat moment twintig jaar intensief samengewerkt. Ze hebben nooit een liefdesrelatie gehad, hoewel Lies altijd verliefd is geweest op Richard. Richard is in de loop der jaren steeds meer aan de drank geraakt en uiteindelijk heeft Lies na twintig jaar samenwerken de knoop doorgehakt. Ze is met een gynaecoloog getrouwd en is in Zuid Frankrijk gaan wonen. Op het moment dat DOEK! begint woont Lies tien jaar in Frankrijk en heeft ze Richard al die tijd niet gezien.

In de tien jaar dat ze elkaar niet gezien hebben is Richards carrière bergafwaarts gegaan door zijn drankgebruik. Nu komt ze terug om Richard en de productie waar hij in staat te redden. Richard heeft al drie actrices weggejaagd en de producent heeft ten einde raad Lies uit Frankrijk gehaald omdat zij de enige is die Richard aan kan. Het stuk dat ze repeteren is hetzelfde stuk als waar zij dertig jaar geleden mee afstudeerden.

Ze zijn nu allebei rond de vijftig. Lies heeft tien jaar niet gespeeld. Ze zien elkaar nu, na tien jaar, weer voor het eerst.

Het stuk begint als een repetitiescène tussen Jojanneke, een hele slechte actrice, en Richard. Richard ergert zich dermate aan Jojanneke dat hij haar diep bewust zo intens beledigt dat ze ermee ophoudt. Ze stapt uit het stuk.

Dan blijkt dat deze scène, waarin Jojanneke opstapt, verteld te zijn door Richard aan Lies.

Dit klinkt ingewikkelder dan het is. Het komt er op neer dat de actrice in dit stuk transformeert van Jojanneke naar Lies door een bril af te zetten en een paar hoge hakken aan te doen. Ze zegt dan: "Is het echt zo gegaan? Heb jij echt tegen Jojanneke gezegd dat ze niks kan?" We hebben dus naar een flash back zitten kijken.

Vanaf dan repeteren Lies en Richard aan een Albee-achtig stuk.

We zien niet alleen de scène die Richard met Jojanneke repeteerde terugkomen, maar dan goed gespeeld, maar we krijgen ook mee wat voor relatie Richard en Lies gehad hebben voor ze naar Frankrijk vertrok doordat het hele stuk een vertelling is waarin zij naadloos van heden naar verleden springen en waarin ze soms ook iemand anders spelen.

Oude liefde bloeit op, oude pijn wordt weer voelbaar. Richard en Lies brengen elkaar aan het twijfelen over de keuzes die zij in het leven gemaakt hebben. Lies komt opnieuw voor de keuze te staan of ze voor

een heftig leven met haar grote liefde moet kiezen, die inmiddels zwaar aan de drank is, of voor een meer behoudend leven met haar huidige man, Wouter.

De acteur en de actrice in dit stuk heten Lies (Elizabeth) en Richard. Dit is een verwijzing naar Richard Burton en Elizabeth Taylor die Virginia Woolf hebben gespeeld en bij wie er ook veel parallellen waren tussen het stuk dat ze samen speelden en het leven dat ze samen deelden. Dat is ook zo met Richard en Lies die een Albee-achtig stuk repeteren waarin zij Kate en David zijn. Zowel in het stuk als in hun privé heeft drank een prominente rol gespeeld.

Toneelbeeld:

Een grote chesterfield oude lederen bank, een tafeltje met wat flessen.
Bij voorkeur muziek van Charles Mingus

DOEK! ging op 3 oktober 2010 in première in de schouwburg van Haarlem. Het speelde tot 4 januari met groot succes in Nederland.

In 2012 gaat het in reprise.

De regie was in handen van Aat Ceelen.

Rolverdeling

Alle vrouwenrollen werden gespeeld door Loes Luca

Alle mannenrollen werden gespeeld door Peter Blok.

We vallen midden in een repetitiescène waarin Richard de rol van David speelt en Jozanneke, een zeer middelmatige actrice, de rol van Kate.

KATE: Neem gerust nog wat te drinken. Met dorst heeft het allang niets meer te maken.

DAVID kijkt haar aan.

KATE: Waar wacht je op ?

DAVID: Op nog een gedicht.

KATE: Je bent een van de weinige mannen die met het klimmen der jaren niet alleen mooier is geworden, maar ook... milder. Daarom ben ik nog steeds bij je.

DAVID: Is het een dikke bundel vannacht?

KATE: De fysieke aanwezigheid van jouw lichaam is me zo vertrouwd. Zo vertrouwd als een.... jas.

DAVID: Dank je.

KATE: Een beetje een oude, vervilte, verbleekte, ietwat uitgezakte, verwassen, knooploze, winterjas.

DAVID: Och daar kan je zo aan hechten, aan die oude, vervilte, verbleekte, vormloze, verwassen, knooploze winterjassen.

KATE: Vormloos zei ik niet. Vormloos ? Jij ? Nee, iedereen verschrompelt, maar jij bloeit juist op naarmate je ouder wordt.

Hoe doe je dat toch, vertel me je geheim.

DAVID: Ik heb een vrouw die mij koestert.

KATE: Hoe kan het toch dat iedereen maar uitzakt en jij alleen maar gespierder en soepeler wordt ?

DAVID: Het zal de liefde zijn. De liefde houdt mij zo jong.

De actrice Jozanneke is haar tekst kwijt. Ze heeft een black-out. Richard redt haar. Hij fluistert:

RICHARD: Ik ben bang voor het woord.

Dan weet ze het weer:

KATE: Ik ben bang voor het woord.

RICHARD: Nee, ik ben bang voor het woord.

KATE: Jij bent bang voor het woord.

DAVID: Voor het woord in het algemeen ?

KATE: Nee. Het woord: pijn! Pijn pijn pijn. Overal pijn. Een versplinterde ziel in een ontploft lichaam. Een beschadigd wrak, gehavend, verscheurd, aan flarden getrokken door jou !!

DAVID: Je bent nog steeds *pico bello*.

KATE: Pico bello ? Ik heb het over ons. Over jou. Over hoe jij het leven uit mij hebt geknepen.

DAVID: Je bent nog steeds een natuurpracht.

KATE: Natuurpracht? Heb je het over je vrouw? Hoor! De kleintjes hier proberen je iets duidelijk te maken !

Ze roept alsof er boven huilende kinderen boven te horen zijn:

KATE: Stil maar kleintjes, pappa is onderweg met de fles!

Harde lichtovergang naar zogenaamd werklicht. Richard, de acteur die de rol van David repeteerde, doet zijn bril af en briest door de ruimte. Jojanneke, die de rol van Kate repeteerde, zit aangeslagen op de bank. Ze is erg timide en een beetje nerveus.

RICHARD: Wat is dit! Wat zit je te doen! Naar wie roep jij: 'Stil maar kleintjes, pappa is onderweg met de fles'?

JOJANNEKE: Ja, dat snap ik eigenlijk ook niet.

RICHARD: Denk jij dat wij kinderen hebben?

JOJANNEKE: Ja. Nou ja, dat staat er in ieder geval wel. Ik vind het wel een beetje bizar, want die kinderen komen nergens meer terug, maar het staat er echt.

Ze trekt een script onder een kussen van de bank vandaan en begint te bladeren. Ze leest hardop de tekst:

JOJANNEKE: 'Hoor! De kleintjes hier proberen je iets duidelijk te maken. Stil maar kleintjes, papa is onderweg met de fles.' Hoe kan ik dat anders lezen dan dat ze geen kinderen hebben.

Zij kijkt weer in het script en leest voor zichzelf. Ondertussen:

RICHARD: Het zijn de ijsklontjes...daar wil ze drank bij.

JOJANNEKE: 'Hoor! De kleintjes hier proberen je iets duidelijk te maken. Stil maar kleintjes, papa is onderweg met de fles.' Het staat er gewoon !

RICHARD: Hoe vaak heb je dit stuk nou gezien.

JOJANNEKE: Eh, een paar keer. De eerste keer natuurlijk met jou en Lies op de toneelschool. En verder nog een paar keer. Maar dat van die kinderen heb ik altijd al een beetje vreemd gevonden.

Hij kijkt haar verbijsterd over zoveel domheid aan.

RICHARD: Als ze jou zouden vragen voor de rol van Godot, zou je dat dan doen?

Jojanneke denkt na.

JOJANNEKE: Nou...vind het wel een typische mannenrol. En ik vind het stuk ook een beetje gedateerd.

RICHARD: Het zijn de klontjes.

JOJANNEKE: De klontjes?

RICHARD: 'De kleintjes'.

JOJANNEKE: De kleintjes?

RICHARD: De 'kleintjes' zijn de klontjes.

JOJANNEKE: De kleintjes zijn de klontjes?

RICHARD: Ik hou niet van een al te maltentige tekstbenadering, maar het zou toch wel erg leuk zijn als de mensen begrijpen dat wij begrijpen, wat wij staan te zeggen. En het zou ook erg leuk zijn als ze na anderhalf uur nog wakker zijn. Dus, als deze twee personen die wij vorm proberen te geven, deze David en Kate, aan elkaar gewaagd zijn, en dat zijn ze, dan zal jij toch, Jojanneke lieve schat van me, je kacheltje een beetje moeten oppoken! Of ik moet het ook gaan doen als een treurige kanariepiet maar we moeten nu wel iets beslissen.

JOJANNEKE: Nou, als jij vindt dat ik het moet doen als een kijvend viswif, mij best. Ik vind dat wel voor de hand liggend. Ik doe het, ik doe het, maar ik vind het jammer. Kijk, die Kate dat is volgens mij een waterman, en dat zijn heel gevoelige mensen. Jij doet nou net alsof ze een ram is.

RICHARD: Die Kate dat is een vrouw die het merg uit je botten zuigt! Schelden, zuipen, meedogenloos, compromisloos. Boos. Gekwetst. Een wilde kat. En een kind. Een door iedereen vergeten, verlaten wanhopig verrukkelijk kind dat je wil liefhebben met een magnificentie waarvoor je graag voor kapot wil gaan. Dus of ze dan volgens jouw dierenriem-dramaturgie een hard gekookt ei is of een knolselderij doet er niet toe! Speel het gewoon! Doe het gewoon! Christus!

Richard loopt naar het tafeltje en schenkt zichzelf wat te drinken in.

JOJANNEKE: Sorry. Sorry.

Ze snikt even kort.

RICHARD: Nou, dat hebben we allemaal wel eens. Jojanneke, goedertierenste vrouw, het gaat allemaal heel goed. Je kwijt je buitengewoon toegewijd en noestig van een zware taak.

JOJANNEKE: Als je in ogenschouw neemt dat ik al een paar jaar niet

gespeeld heb...

RICHARD: Daarom.

JOJANNEKE: En dan een rol overnemen...

RICHARD: Dat is ook geen sinecure.

JOJANNEKE: En ik wil niet zeuren, maar je weet waar ik de laatste jaren doorheen ben gegaan. Eerst dat gedoe met die heup, toen dat oog...die val...dat virus...

RICHARD: Bart weg na een huwelijk van...

JOJANNEKE: Dertig jaar !

RICHARD: Daarom.

JOJANNEKE: Hij is gewoon weer op mij gevallen, maar dan dertig jaar jonger. Ze lijkt toch sprekend op mij ?

RICHARD: Niemand...maar dan ook niemand lijkt op jou, Jojanneke.

JOJANNEKE: Zo banaal. Zo voorspelbaar.

RICHARD: En dan zie je het toch nog niet aankomen.

JOJANNEKE: Nee. Wat ziet dat wezen dat net rechtop kan staan in die hand vol vellen ! Bijna zestig is die man ! 't Is toch obsceen ?

RICHARD: Het zal zijn frisse adem zijn.

JOJANNEKE: Pauzeren we even ? Dan laat ik Pebbles even plassen.

Ze slaat een grote omslagdoek om. Ze praat tegen een hondje dat 'achter de bank ligt.'

JOJANNEKE: Hè, lieverdje? Ja hè, schatje?

RICHARD: Pauzeren ? We zijn nog niet eens begonnen!

JOJANNEKE: Geen pauze even ? O. Nee ik dacht dat we daar allemaal wel even aan toe waren. Nee nee nee ik blijf. Kan zijn dat ik zo even weg moet voor een dweiltje voor als Pebbles het niet meer houdt, excuus alsvast he.

Ze aait Pebbles, het hondje achter de bank.

JOJANNEKE: O! Kijk nou ! Heel mijn hand vol haartjes !

RICHARD: Ja, heel je hand vol haartjes.

JOJANNEKE: Heel mijn hand vol haartjes. Haar vacht valt uit, Richard. Hoe kan dat nou ?

RICHARD: Wanneer is ie geboren ? Misschien is het een vis.

JOJANNEKE: Nee, Ik weet het al. Ik snap het al, ik snap het al. Ze is gewend om elke dag een uur in het bos te rennen. En nu zit ze hele dagen hier in dit graf. Stress. 't Is stress.

(TEGEN DE HOND) Hè Pebbles? Zat vrouwtje nog maar in de ww. Zaten we nu lekker bij Boslucht slechte recensies over collega's te lezen. Ja.

Richard loopt naar Jojanneke met een fles en glas.

RICHARD: Nu we toch weer even onderbroken hebben: hoe doe ik dat straks met dat glas? Want als David zo kwaad op Kate wordt dan gooit hij toch whisky in haar gezicht? Maar is dat dan gewoon zo?

Hij staat naast de bank en gooit vrij achteloos een bodempje van de zogenaamde whisky in het gezicht van Jojanneke, die nog op de bank zit. Ze schrikt. Hij vult het glas weer een beetje.

RICHARD: Of vind jij misschien dit beter?

Hij gooit nu bewust en agressief de zogenaamde whisky in haar gezicht. Jojanneke laat het gelaten over haar heen komen.

RICHARD: Volgens mij zie je dat aankomen. Ik had meer dit in mijn hoofd.

Hij gooit weer.

RICHARD: Alhoewel misschien moet ik gewoon inschenken (hij doet het) en dan hup! (hij gooit weer), is toch heel beledigend? Wat denk jij, Jojanneke? Vind je het beledigend?

Jojanneke haar omslagdoek is inmiddels nat. Ze staat intens beledigd op. Ze loopt naar het tafeltje met de drank en doet de natte omslagdoek af.

JOJANNEKE: Heb je het leuk gehad de afgelopen week? Was het leuk om mij te vernederen?

Hij ziet da ze erg boos is. Hij doet aangeslagen.

RICHARD: Ach...Jojanneke nou toch.

JOJANNEKE: Jij hebt mij nooit echt goed gevonden, hè?

RICHARD: Hoe kom je daar nou bij!

Hij spreekt tegen hondje Pebbles.

RICHARD: Is vrouwtje niet goed? Vrouwtje wel goed. Hè, Pebbels. Nou!

JOJANNEKE: Dat Roos de rol heeft teruggegeven, dat komt door jou.

RICHARD: Roos die kreeg een hernia! Die kon alleen nog maar repeteren als ze zo over de bank hing.

Hij klapt voorover met zijn gezicht in de kussens van de bank.

JOJANNEKE: Toen Roos ermee ophield, hoeveel actrices zijn er toen gebeld vóórdát jullie mij vroegen ?

RICHARD: Jij was de eerste! We dachten meteen aan jou echt waar! De koningin van de timing.

JOJANNEKE: Jij schijnt te denken dat je goed kan liegen, hè? Maar dat zijn nou echt de enige momenten waarop je totaal geen geloofwaardigheid bezit. Er is maar één iemand met wie jij dit stuk wilt spelen. En dat is Lies.

RICHARD: Ach lies. Waarom zou ik dat willen?

JOJANNEKE: Omdat jullie dit stuk dertig jaar geleden....